

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXILI İŞLƏR NAZİRLİYİ

POLİS AKADEMİYASI

KAFEDRA “CİNAYƏT PROSESİ”

FƏNN: “ HÜQUQ- MÜHAFİZƏ ORQANLARI ”

ƏYANİ TƏHSİL

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 7. Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu

Vaxt : 4 saat.

Mühz : 2 saat

Sem: 2 saat

Tərtib etdi :

*“Cinayət prosesi kafedrasının
baş müəllimi, polis polkovnik-leytenantı*

ANAR MİKAYİLOV

Mühazirə kafedra iclasında müzakirə edilməklə bəyənilmişdir.

Protokol № _____ “ _____ ” 2021 –ci il.

BAKI - 2021

Mövzu 7. Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu

PLAN

1. Prokuror nəzarətinin əsas istiqamətləri və prokuror aktları
2. Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyət istiqamətləri, sistemi və təşkili
3. Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmənin xüsusiyyətləri

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. 71, 133 m.
2. “Prokurorluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının 7 dekabr 1999-cu il tarixli Qanunu.
3. “Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 iyun 2001-ci il tarixli Qanunu.
4. “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının 21 iyul 2000-ci il tarixli Qanunu. 4-cü maddə.
5. “Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun strukturu və ştat sayının tətbiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 iyun 2001-ci il tarixli 745 №-li Sərəncamı.
6. “Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında” Əsasnamənin tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 10 iyun 2002-ci il.
7. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının 28 oktyabr 1999-cu il tarixli Qanunu, 12-ci maddə.
8. “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası 28 oktyabr 1999-cu il tarixli Qanunu 20-ci maddə.
9. Azərbaycan Respublikasının Cınayət-Prosessual Məcəlləsi. 84-cü maddə.
10. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsi. 50-ci maddə.
11. Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsi. 21-ci maddə.
12. Məhkəmələr və hakimlər haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (10 iyun 1997-ci il).
13. Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (23 dekabr 2003-cü il).
14. Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsinin Əsasnaməsinin və prokurorluğun işçilərinin ümumi say tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 oktyabr 2004-cü il tarixli Fərmanı.
15. Təhqiqat ibtidai istintaq, prokurorluq və məhkəmə orqanlarının qanunsuz hərəkətləri nəticəsində fiziki şəxslərə vurulmuş ziyanın ödənilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının 29 oktyabr 1998-ci il tarixli Qanunu.
16. Aslanov S. Azərbaycan Prokurorluğu: təşkili və fəaliyyət istiqamətləri. Bakı, 2003.
17. Dəmirov M. Azərbaycan prokurorluğu. Tarix və müasirlik. Bakı, 1997.

18. K.Qutüenko, M.Kovalyov. Pravooxranitelğnie orqanı. Moskva, 2000.
19. A.Ricakov. Pravooxranitelğnie orqanı. Moskva, 2001.
20. Pravooxranitelğnie orqanı Rossiyskoy Federaüii. Pod. redaküiey. V.K.Bobrova. Moskva, 2003.
21. Cinayət prosesində iştirak edən şəxslərin dövlət müdafiəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (1 dekabr 1998-ci il).
22. Cinayət törətmiş şəxslərin verilməsi (ekstradisiya) haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (15 may 2001-ci il).
23. Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası (BMT, 06 iyun 1995-ci il).
24. Prokurorluğun rəsmi emblemi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (29 iyun 2001-ci il).
25. Prokurorluq işçilərinin xidməti vəsiqəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (29 iyun 2001-ci il).
26. Prokurorluq orqanları işçilərinin fərqlənmə nişanları və xüsusi geyim forması haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (29 iyun 2001-ci il).
27. Prokurorluq orqanları işçilərinin maddi və sosial təminatı haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 30 oktyabr 2002-ci il tarixli 168 nömrəli Qərarı.
28. Əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsində əməliyyat-axtarış subyektlərinin səlahiyyət bölgüsü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 iyun 2001-ci il tarixli Fərmanı.
29. Dərslik. M.Qəfərov, H.Eyvazov.Hüquq-mühafizə orqanları. Bakı, Qanun, 2011.
30. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi. 430-cu maddə.
31. Dərslik. Q.F.Qutüenko. M.A.Kovalev. Pravooxranitelğnie orqanı. Moskva, 1998 q. 284-303 səh.
32. Əliyev E. Azərbaycan Respublikası prokurorluğu tarixindən səhifələr. Bakı, 1997.
33. İbrahimov Ə. Azərbaycan SSR-də məhkəmə və prokurorluğun təşkili. Bakı, 1997.
34. Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsinin Əsasnaməsinin və prokurorluq işçilərinin say tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (28 oktyabr 2004-cü il).

GİRİŞ

Bu gün biz sizinlə Azərbaycan Respublikasının hüquq-mühafizə orqanları sistemində əsas və aparıcı yerlərdən birini tutan Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun və onun orqanlarının hüquqi vəziyyətini, vəzifələrini, funksiyalarını və sistemini öyrənəcəik.

Siz yuxarı kurslarla “Cinayət prosesi” və “Mülki proses” fənlərini öyrəndikdə prokurorluq orqanlarının vəzifələri ilə daha geniş tanış olacaqsınız.

Bu mühazirədə isə siz prokurorluq orqanları haqqında zəruri olan əsas anlayış və biliklərlə tanış olacaqsınız ki, onlar da sizə gələcəkdə digər hüquq fənlərinin öyrənilməsinə köməklik edəcəkdir.

12 noyabr 1995-ci il tarixdə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasında Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun (bundan sonra “prokurorluq”) başlıca vəzifələri göstərilmişdir. 7 dekabr 1999-cu ildə qəbul edilmiş “Prokurorluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri daha da dəqiqləşdirilərək, respublikamızda hal-hazırda keçirilən hüquqi islahatlar nəticəsində yenilənmiş qanunvericiliyə tam uyğunlaşdırılmışdır.

Tarixə qısa nəzər salsaq görürük ki, 1936-cı ildə keçmiş SSRİ-nin və bunun ardınca Azərbaycan SSR-nin Konstitusiyasının qəbul edilməsi nəticəsində prokurorluq ali nəzarət orqanı elan edilmişdi və prokurorluq bütün digər orqanlar üzərində nəzarət edə bilirdi. Lakin, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbul edilməsi nəticəsində, hakimiyyətin ədalətli bölgü prinsipi aparılmaqla prokurorluq Konstitusiyanın VII fəslinə əsasən məhkəmə hakimiyyətinə aid edilmişdir. Bununla da keçmiş Stalin reciminin və Kommunist partiya mafiyasının “qılıncı” olan prokurorluq ədalət fəmidasının dayacağına çevrilmişdir. İndi prokurorluq orqanları ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinə xidmət edən, yalnız təhqiqat, istintaq və əməliyyat-axtarış orqanlarına nəzarəti həyata keçirir

Sual 1. Prokuror nəzarətinin əsas istiqamətləri və prokuror aktları

Prokuror nəzarəti - Azərbaycan Respublikasında hüquq-mühafizə fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biridir. Mühüm dövlət nəzarəti növü kimi prokuror nəzarəti qanının qüvvəli hüquqi qüvvəyə malik olan bütün normativ aktlara şamil edilir. "Prokurorluq haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa görə, prokurorluq orqanları prokuror nəzarətinin həyata keçirilməsi zamanı digər dövlət nəzarət və yoxlama orqanlarını əvəz etmir (inzibati, ekoloji, sanitar, yanğın nəzarəti və yoxlaması və s.).

Prokuror nəzarətinin məqsədi - onun statusu, dövlət idarəetməsində yeri və rolu ilə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Cinayət-Prosessual Məcəllə, "Prokurorluq haqqında" ARQ və digər normativ aktlar vasitəsilə müəyyən edilir.

Prokurorluq orqanlarının nəzarət fəaliyyətini qanunvericilik və digər normativ aktlara əsasən bir neçə istiqamət üzrə qruplaşdırmaq olar.

İlk növbədə prokurorluğun *qanunların icra edilməsinə nəzarət fəaliyyətini* nəzərdən keçirmək məqsədmüvafiqdir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 96-cı maddəsinə əsasən AR Milli Məclisində qanunvericilik təşəbbüsü hüququ (qanun layihələrini və başqa məsələləri AR ININ -in müzakirəsinə təqdim etmək hüququ) digər subyektlərlə yanaşı Azərbaycan Respublikası Prokurorluğuna mənsubdur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin IV hissəsinə əsasən AR Konstitusiyaya Məhkəməsinin digər subyektlərlə yanaşı AR Prokurorluğunun sorğusu əsasında AR Konstitusiyasını və qanunlarını şərh edir.

AR Konstitusiyaya Məhkəməsi digər subyektlərlə yanaşı AR Prokurorluğunun sorğusu əsasında AR Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin III hissəsinin 1-7-ci bəndlərində göstərilən məsələləri həll edir.

Məlum olduğu kimi, insan və vətəndaşın əsas hüquq və azadlıqları AR Konstitusiyasında müəyyən edilmişdir. Onlara hamının qanun və məhkəmə qarşısında bərabərliyi, yaşamaq hüququ, azadlıq hüququ, mülkiyyət hüququ, əqli mülkiyyət hüququ, təhlükəsiz yaşamaq hüququ, şəxsi toxunulmazlıq hüququ, mənzil toxunulmazlığı hüququ, fikir və söz azadlığı hüququ, vicdan azadlığı hüququ, şəxsi və ailə həyatının sirlərini saxlamaq hüququ və i. aiddir. Bütün bu hüquqlar və azadlıqlar hər kəsə doğulduğu andan məxsusdur və onlar toxunulmaz, pozulmaz və ayrılmazdır. Ona görə də dövlət orqanlarının, yerli özünüidarəetmə orqanlarının, koinin ersiya və qeyri-koinin ersiya təşkilatlarının rəhbərlərinin hərəkətləri insan və vətəndaşın bu hüquq və azadlıqlarını pozmamalıdır, əksinə, bu dəyərlərin tanınmasına, müdafiəsinə və onlara əməl olunmasına köməklik göstərməlidir. Digər hal, yəni bu hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılmasına yalnız AR Konstitusiyasının 71-ci maddəsinin III hissəsində göstərilən əsaslarla mümkündür.

Hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti ilə bağlı qanunvericilik aktlarında prokuror nəzarətinə dair bəzi müddəalar təsbit edilmişdir. Məsələn, "Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" Qanunun 20-ci maddəsinin I hissəsində deyilir: "Əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin subyektləri tərəfindən qanunların icrasına nəzarəti Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru və onun tərəfindən müvəkkil edilmiş prokurorlar həyata keçirirlər".

"Polis haqqında" Qanunun 12-ci maddəsinin II hissəsində isə göstərilir ki, polis orqanlarında qanunların icrasına nəzarəti qanunla müəyyən edilmiş səlahiyyətləri daxilində məhkəmələrlə yanaşı, həm də prokurorluq orqanları həyata keçirirlər.

Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin 21-ci maddəsində prokurorluğun məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirakı hökmün və ya məhkəmənin digər yekun qərarının icrası qaydasında məsələlərə dair müraciətlərə məhkəmə iclasında baxılarkən cinayət-prosessual qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirildiyi göstərilir.

Prokuror nəzarətinin həyata keçirilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun strukturunda Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru Yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə İdarəsi; Prokurorluqda İstintaqa Nəzarət İdarəsi; Daxili İşlər orqanlarının istintaq, təhqiqat, əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına Nəzarət İdarəsi; Ədliyyə və Vergilər nazirlikləri, Dövlət Gömrük Komitəsinin istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına Nəzarət İdarəsi; Milli Təhlükəsizlik və Fövqəladə Hallar nazirlikləri, Dövlət Sərhəd Xidmətinin istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına Nəzarət İdarəsi yaradılmış və fəaliyyət göstərir.

"Prokurorluq haqqında" Qanunun 4-cü və 18-ci maddələrinə əsasən, prokurorluq qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada *təhqiqat, istintaq və əməliyyat-axtarış orqanlarının fəaliyyətində qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edir*. Prokuror nəzarəti ilə bağlı müddəalar, həmçinin digər qanunvericilik aktlarında da öz əksini tapmışdır.

Əməliyyat-axtarış fəaliyyətinə prokuror nəzarətinin gedişində aşağıdakılar yoxlanılır:

a) əməliyyat-axtarış fəaliyyəti subyektləri tərəfindən insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına əməl edilməsi;

b) əməliyyat-axtarış tədbirlərinin yerinə yetirilməsi qaydasının qanunun və normativ aktların göstərişlərinə uyğunluğu (əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün əməliyyat bölmələrinin üzərinə qoyulmuş səlahiyyətlər haqqında, əməliyyat-axtarış tədbirlərinin növləri və onların həyata keçirilməsi subyektləri haqqında, əməliyyat-axtarış tədbirlərinin aparılması üçün əsaslar haqqında, əməliyyat-axtarış tədbirlərinin aparılması şərtləri haqqında qanunvericiliyin icrası);

c) əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirən orqanlar və vəzifəli şəxslər tərəfindən qəbul edilən qərarların qanuniliyi (qərarların qəbul edilməsi üçün müvafiq səlahiyyətin və əsasların olması, aparılan tədbirlərin əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin məqsədlərinə uyğunluğu, tədbirlərin yerinə yetirilmə şəraiti, müəyyən olunmuş formalara əməl edilməsi);

Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti subyektlərinin rəhbərləri əməliyyat-axtarış tədbirlərinin təşkili və həyata keçirilməsi zamanı qanunçuluğa əməl olunmasına nəzarət edir və buna görə fərdi məsuliyyət daşıyırlar.

"Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" AR Qanununun (28 oktyabr 1999-cu il) 20-ci maddəsində əks etdirilən tələblərə əsasən, əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin subyektləri tərəfindən qanunların icrasına nəzarəti Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru və onun tərəfindən müvəkkil edilmiş prokurorlar həyata keçirirlər.

Əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsi zamanı qanun pozuntularına yol verilməsi barədə materiallar, məlumatlar və ya vətəndaşların yazılı ərizələri daxil olduqda, habelə əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsinə dair müəyyən olunmuş qaydalar və qəbul olunmuş qərarların qanuniliyi yoxlanıldıqda, prokurorların sorğuları əsasında əməliyyat-axtarış fəaliyyəti subyektlərinin rəhbərləri əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün səbəb və əsaslarına dair sənədləri təqdim etməlidirlər. Prokurorlar onlara verilən sənədlərdə əks olunan məlumatların məxfiliyinə görə məsuliyyət daşıyırlar.

Cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması halları istisna edilməklə, cinayətkar qruplara və ya kriminogen obyektlərə daxil olmuş şəxslərin, əməliyyat-axtarış subyektlərinin ştatdankənar və məxfi əməkdaşlarının şəxsiyyəti haqqında məlumatlar həmin şəxslərin yazılı razılığı olduqda qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada və hallarda prokurora təqdim edilə bilər.

"Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" AR Qanununun 20-ci maddəsinin IV hissəsinə əsasən, əməliyyat-axtarış tədbirlərinin təşkili, taktikası, üsul və vasitələrinə dair məlumatlar prokuror nəzarətinin predmetinə daxil deyil. Eyni zamanda, əgər əməliyyat-axtarış subyektlərinin təşkilati-taktiki iş üsulları əməliyyat-axtarış fəaliyyəti vəzifələrinə və prinsiplərinə, əməliyyat-axtarış tədbirlərinin qanunla müəyyən edilmiş əsaslarına və şərtlərinə zidd olarsa, onda onlar yoxlanılmalıdır.

Beləliklə, *prokuror* əməliyyat-axtarış fəaliyyətinə dair qanunların tələblərinin əməliyyat-axtarış orqanları tərəfindən icrasını təmin etmək məqsədi ilə əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsi və onların qəbul etdiyi qərarların qanuniliyi üzərində nəzarəti həyata keçirir.

Prokurorluq cinayət işi üzrə ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərlik edir və qanunlara riayət edilməsini təmin edir, cinayət işinin bütün hallarının tədqiqi nəticəsinə əsaslanaraq yalnız qanunun tələblərini və daxili inamı rəhbər tutur. Prokuror öz səlahiyyətləri daxilində CPM-də nəzərdə tutulmuş qaydada cinayət işləri üzrə ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən və ya dövlət ittihamçısı qismində məhkəmədə ictimai, yaxud ictimai-xüsusi ittihamı müdafiə edən şəxsdir. İbtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror cinayət işi üzrə aparılan təhqiqata və ibtidai istintaqa nəzarət edərkən AR CPM-in 84.5-ci maddəsinə əsasən aşağıdakı hüquqlara malikdir:

- törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlərə dair daxil olmuş ərizə və digər məlumatların təhqiqat və ibtidai istintaq orqanları tərəfindən qəbulu, qeydiyyatı və həll edilməsində qanunun tələblərinin yerinə yetirilməsi vəziyyətini yoxlamaq;

- təhqiqatçıdan və ya müstəntiqdən cinayət işinin materiallarını, sənədlərini, ibtidai araşdırmanın gedişi haqqında məlumatları tələb etmək, habelə cinayət işlərinin materiallarını və sənədlərini yoxlamaq, ibtidai araşdırmanın gedişi, vəziyyəti ilə yerində tanış olmaq;

- hadisənin araşdırılması, qətimkan tədbirinin seçilməsi, dəyişdirilməsi və ya ləğv edilməsi, əməlin tövsifi, cinayət törətmiş şəxsin axtarışı ittiham aktının məzmunu, qərarların qəbul edilməsi;

- habelə istintaq və ya digər prosessual hərəkətlərin aparılması barədə təhqiqatçıya və ya müstəntiqə yazılı göstərişlər vermək, onların qanun-

suz və əsassız qərarlarını ləğv etmək;

- məhkəmə qarşısında cinayət prosesini həyata keçirən orqanı təmsil etmək;

- zərər çəkmiş şəxsin, şahidin və cinayət prosesində iştirak edən digər şəxslərin təhlükəsizliyi üçün tədbirlərin görülməsini təmin etmək;

- cinayət-prosessual qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hüquqlardan istifadə etmək.

Cinayət-prosessual qanunvericiliyinə görə, prokuror öz səlahiyyətləri daxilində cinayət işləri üzrə ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən və ya dövlət ittihamçısı qismində məhkəmədə ictimai, yaxud ictimai-xüsusi ittihamı müdafiə edən şəxsdir.

Prokurorluq Azərbaycan Respublikasının cinayət-prosessual qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda cinayət işləri başlayır və ibtidai istintaq aparır. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 215-ci maddəsində cinayət işləri üzrə ibtidai istintaqın hansı orqanlar tərəfindən aparıldığı göstərilmişdir. AR CPM-in 215.3-cü maddəsində göstərilmişdir ki, ibtidai istintaq aşağıdakı hallarda prokurorluq tərəfindən aparılır:

1) Azərbaycan Respublikası CM-in 100-113,120-125,126.3,135-138, 145, 146, 149, 154-164, 165.2, 165-2, 165-3, 166.2, 167-168, 179, 189-1, 190, 191, 193-1, 195, 195-1, 202, 202-1, 203, 208, 210-212, 222, 223, 262, 268, 286-288, 290-302, 304, 307-315, 316-2.1, 317, 317-1.2, 321, 323-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş cinayətlərə dair işlər üzrə;

2) cinayətin törədilməsində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Milli Məclisin deputatlarının, Baş nazirin, Azərbaycan Respublikası insan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın), Məhkəmə-Hüquq Şurasının üzvlərinin, hakimlərin, prokurorluq orqanları əməkdaşlarının, Azərbaycan Respublikasının xaricdəki diplomatik idarələrinin və xarici dövlətlərin Azərbaycan Respublikasındakı diplomatik nümayəndəliklərinin əməkdaşlarının, habelə ədliyyə, polis, təhlükəsizlik, miqrasiya, vergi və gömrük orqanları əməkdaşlarının vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməklə törədilməsində təqsirləndirilməsi ilə bağlı cinayət işləri üzrə.

Cinayət təqibinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə prokurorluq cinayət işi üzrə ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərlik edir, qanunların icrasına və tətbiqinə nəzarət edir, bu sahədə qanunvericilik aktlarının icra vəziyyətini öyrənir və ümumiləşdirir. Bu müddəalar "Prokurorluq haqqında" Qanunun 17-ci və Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 84-cü maddələrində öz əksini tapmışdır.

Prokuror təhqiqat orqanlarının fəaliyyətində qanunların eyni cür və dürüst icrasını və tətbiqini təmin etmək məqsədilə aşağıdakı nəzarəti həyata keçirir:

- cinayətlər və digər qanunazidd hərəkətlər barədə təhqiqat orqanlarına daxil olmuş ərizə və məlumatların qeydə alınması, onlara baxılması və müvafiq tədbirlər görülməsinə dair qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydalara əməl edilməsi;

- təhqiqat orqanları tərəfindən Azərbaycan Respublikasının qanunlarında nəzərdə tutulmuş hərəkətlərin yerinə yetirilməsi və bu fəaliyyət prosesində qəbul olunan qərarların qanuniliyi (Prok.HQ, m. 18).

"Prokurorluq haqqında" Qanunun 19-cu maddəsinə əsasən, prokuror ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində iştirak edir və dövlət ittihamını müdafiə edir.

Hakimlərin müstəqilliyi və onların yalnız qanuna tabe olması prinsipinə dönmədən əməl edilməklə prokurorlar Azərbaycan Respublikasının prosesual qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda məhkəmələrdə cinayət işlərinə birinci instansiya, apellyasiya və kassasiya qaydasında baxılmasında tərəf kimi iştirak edir, rəy verir, dövlət ittihamını müdafiə edir, məhkəmədə iddia qaldır, mülki və iqtisadi mübahisələrə dair işlərə baxılmasında iddiaçı qismində iştirak edir, məhkəmə qərarlarından protest verir.

İbtidai istintaq apararı və ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror dövlət ittihamını müdafiə edə bilməz. Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində ittihamı sübut etmə vəzifəsi prokurorun üzərinə düşür. Toplanmış sübutlarla ittiham təsdiq edilmirsə və imtinaya əsaslar varsa, prokuror ittihamı müdafiə etməkdən tam və ya qismən imtina edir.

Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində prokurorun səlahiyyətləri Azərbaycan Respublikasının cinayət-prosesual qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir (AR CPM, m. 84).

Xüsusi ittiham qaydasında cinayət təqibi halları istisna olmaqla, məhkəmə baxışında dövlət ittihamçısı qismində iştirak edən prokurorun aşağıda sadalanan hüquqları prokurora cinayət prosesində çəkişmə prinsipinə müvafiq olaraq ittiham tərəfini tam şəkildə təmsil etmək və cinayət-prosesual qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada ittihamı sübut etmək üçün imkan verir:

- a) etirazlar etmək;
- b) vəsatətlər vermək;
- c) məhkəmədə həll edilən məsələlər və cinayət prosesinin digər iştirakçılarının vəsatətləri üzrə öz rəyini bildirmək;
- ç) ittiham tərəfinin sübutlarını məhkəməyə təqdim etmək, habelə məhkəməyə sübutların təqdim olunması məqsədilə məhkəmənin qərarı ilə prosesual məcburiyyət tədbirləri tətbiq etmək;
- d) birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrində məhkəmə istintaqında və işin materiallarının tədqiqində iştirak etmək;
- e) birinci instansiya məhkəməsinin iclasında andlı iclasçıların seçilməsində iştirak etmək;
- ə) müdafiə tərəfin qanunsuz hərəkətlərinə öz etirazını bildirmək;
- f) qeyd olunmalı hərəkətlərin istintaq və ya digər prosesual hərəkətlərin protokoluna və ya məhkəmənin iclas protokoluna daxil edilməsini tələb etmək;
- g) AR CPM-in 41.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda təqsirləndirilən şəxsə qarşı cinayət təqibindən imtina etmək (cinayət təqibini istisna edən hallar - AR CPM-in 39 və 40-cı maddələri mövcud olduqda, ittihamdan imtina etmək prokurorun vəzifəsidir. Digər tərəfdən isə, dövlət ittihamını müdafiə edən prokuror ittihamın dan həm tam, həm də qismən imtina edə bilər);
- ğ) birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrində giriş, yekun nitqi və replika söyləmək, kassasiya instansiyası məhkəməsində isə baxılan məsələ üzrə çıxış etmək;

h) məhkəmələrdə cinayət işinin və ya məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materialları ilə tanış olmaq, hökmdən və məhkəmənin digər qərarlarından protest vermək;

x) AR CPM-də nəzərdə tutulmuş digər hüquqlardan istifadə etmək.

Məhkəmə baxışında dövlət ittihamçısı aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirməyə borcludur:

1) məhkəmə iclasında qaydaya riayət etmək;

2) məhkəmə iclasında sədrlik edən sərəncamlarına tabe olmaq;

3) AR CPM-də nəzərdə tutulmuş digər vəzifələri icra etmək.

Məhkəmə baxışını tənzimləyən cinayət-prosessual normalarda daha ətraflı tərzdə tənzimlənən bu vəzifələr məhkəmələrin və hakimlərin müstəqilliyinin təmin olunmasına, məhkəmə iclasının qanunun tələblərinə uyğun yüksək səviyyədə keçirilməsinə yönəlmişdir. Yəni bu o deməkdir ki, prokuror məhkəmə baxışında heç bir müstəsna səlahiyyətə malik deyil, sadəcə, dövlət ittihamçısıdır, məhkəmə iclasındakı daxili nizam-intizama tabe olmalı, prosesin digər iştirakçılarında və hakimə hörmətlə yanaşmalıdır.

Prokurorluqda qanunla müəyyən edilmiş qaydada və səlahiyyətləri daxilində ərizə, şikayət və müraciətlərə baxılır, vətəndaşların qəbulu həyata keçirilir.

Cinayət barədə ərizə, şikayət və müraciətlərə təxirə salının adan baxılır. Bu hallarda müvafiq prokuror qanunla nəzərdə tutulmuş səlahiyyətləri çərçivəsində ərizə, şikayət və müraciətlərdə göstərilən faktların yoxlanılması məqsədilə, dövlət orqanlarından və ya audit təşkilatlarından mütəxəssisin ayrılmasını təmin edir və araşdırılan faktların cinayət işinin başlanmasına kifayət qədər əsas verib-verməməsindən asılı olaraq müvafiq qərar qəbul edir.

Qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq prokurorluğa daxil olmuş anonim ərizə, şikayət və müraciətlərə baxılmır (Prok.HQ, m. 20).

Mahiyyətinə görə prokuror nəzarəti spesifik dövlət fəaliyyəti növü kimi bütövdür, tamlıqdır. Bu tamlıq Azərbaycan Respublikasının bütün prokurorluq sistemi üçün vahid məqsədin, vahid sistemin, vahid hüquqi bazanın olması ilə şərtlənir. Lakin prokuror nəzarəti prosesinin özündə mühüm fərqlər vardır. Vahid prokuror nəzarətinin həyata keçirilməsindəki bu fərqlər icrasına nəzarət həyata keçirilən qanunvericiliyin xüsusiyyətlərindən, bu qanunvericiliyi icra edən subyektlərin müxtəlifliyindən və bunun nəticəsi olaraq prokurorların səlahiyyətlərindəki fərqlərdən doğur.

Beləliklə, hüquq ədəbiyyatlarını və qanunvericilik aktlarındakı müvafiq müddəaları əsas götürərək prokuror nəzarətinin aşağıdakı istiqamətlərini (sahələrini) göstərmək olar:

1) qanunların icrasına və hüquqi aktların qanuniliyinə nəzarət;

2) insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində müvafiq orqanlar tərəfindən qanunların icrasına riayət edilməsinə nəzarət;

3) təhqiqat, ibtidai istintaq və əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirən orqanlar tərəfindən qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət;

4) məhkəmələrdə cinayət işlərinin, mülki və iqtisadi mübahisələrə dair işlərin baxılmasında prokurorun iştirakı;

5) dövlət və bələdiyyə əmlakının və vəsaitlərinin idarə olunması sahəsində korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalara qarşı mübarizənin həyata keçirilməsinə nəzarət.

Məhkəmədə cinayət, mülki və inzibati-iqtisadi işlərin baxılmasında prokurorun iştirakı onun fəaliyyətində müstəqil istiqamətlərdən biridir.

Bu zaman prokuror iki əsas funksiyanı yerinə yetirir. *Birincisi* - konkret cinayət, mülki və inzibati-iqtisadi işlər üzrə məhkəmə icraatında bilavasitə iştirak edir, iddia qaldırır, dövlət ittihamını müdafiə edir, *ikinci funksiyası isə* məhkəmə qərarlarından protest verməkdə ifadə olunur.

Prokuror tərəfindən göstərilən funksiyaların həyata keçirilməsi bir neçə vəzifənin həllini nəzərdə tutur. Onlardan ən mühümləri aşağıdakılardır: insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, qanunla qorunan cəmiyyət və dövlətin mənafeələrinin müdafiəsi, idarə, müəssisə, təşkilatların və digər hüquqi şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi.

Respublikamızın iqtisadi cəhətdən güdrətlənməsi artan maliyyə vəsaitlərinin səmərəli xərclənməsinə ciddi nəzarətin həyata keçirilməsini zəruri edir. Vətəndaşların dövlət orqanlarına etdiyi müraciətlərin ümumiləşdirilməsi göstərir ki, bəzi hallarda dövlət və bələdiyyə vəsaitləri, o cümlədən maliyyə vəsaitlərinin idarə olunmasında nöqsanlar aşkar olunur, tənzimləyici və nəzarət funksiyalarının yerinə yetirilməsinə məsul olan vəzifəli şəxslərin fəaliyyətində korrupsiya halları müşahidə olunur, bu isə dövlətə və cəmiyyətə böyük ziyan vurmaqla yanaşı ölkəmizin daha sürətlə inkişafına mane olur, əhalinin rifahının artırılması sahəsində görülən tədbirlərin səmərəsini azaldır. Göstərilən sahələrdə müvafiq funksiyaların yerinə yetirilməsinə cavabdeh olan vəzifəli şəxslərin fəaliyyətində şəffaflığın təmin edilməsi, qanun pozuntuları ilə mübarizənin gücləndirilməsi, qeyd olunan sahələrdə hüquqpozmalar barədə müraciətlərdə qeyd olunan halların yoxlanılmasına diqqətin artırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 iyun 2009-cu il tarixli *"Dövlət və bələdiyyə əmlakının və vəsaitlərinin idarə olunması sahəsində korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalara qarşı mübarizənin gücləndirilməsi haqqında"* Fərmanı imzalanmışdır.

Bu Fərman bir növ normativ-hüquqi aktlarımıza prokuror nəzarətinin elementlərinin gəlişinin əsası qoydu. Fərmanda müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına, hüquq-mühafizə orqanlarına, Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə komissiyasına, Hesablama Palatasına Baş Prokurorluqla bağlı aşağıda göstərilən tapşırıqlar verilmişdir:

1. Dövlətin büdcə və digər maliyyə vəsaitlərinin, həmçinin bələdiyyələrin vəsaitlərinin istifadə olunması, dövlət və bələdiyyə əmlakına sahiblik, istifadə və sərəncam verilməsi, dövlət müəssisələrinin idarə olunması sahələrində cinayət əlamətləri olan hüquqpozmalar aşkar edildikdə müvafiq sənədlər Baş Prokurorluğa göndərilsin;

2. Dövlətə vurulan ziyanın mülki-hüquqi vasitələrlə aradan qaldırılması zərurəti müəyyən olunduqda məhkəmələrdə müvafiq iddiaların qaldırılması təmin edilsin və ya bu məqsədlə AR MPM-yə uyğun olaraq Baş Prokurorluğa müraciət edilsin;

3. Ədliyyə Nazirliyi qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsi zamanı cinayət əlaməti olan korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalar aşkar etdikdə müvafiq sənədləri dərhal Baş Prokurorluğa göndərsin;

4. Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə

Komissiyası daha çox şikayətlərin daxil olduğu dövlət və ya bələdiyyə orqanlarının, habelə dövlət müəssisələrinin fəaliyyətinin yoxlanılmasının dövlət orqanlarına və ya auditor təşkilatlarına həvalə edilməsini və cinayət əlaməti olan hüquqpozmalar aşkar edildikdə yoxlama materiallarının Baş Prokurorluğa göndərilməsini təmin etsin;

5. Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatası dövlət əmlakının idarə edilməsinə, dövlət büdcəsinin icra olmasının asına, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsindən əldə edilən vəsaitlərin dövlət büdcəsinə daxil olmasına, hüquqi şəxslərə və bələdiyyələrə dövlət büdcəsindən vəsaitlər ayrıldıqda həmin vəsaitlərin təyinatı üzrə istifadə edilməsinə nəzarətin həyata keçirilməsi zamanı cinayət əlamətləri olan hüquqpozmalar aşkar etdikdə təxirəsalınmadan müvafiq materialların Baş Prokurorluğa göndərilməsini təmin etsin.

Göstərilən Fərmanda Baş Prokurorluğa dövlətin büdcə və digər maliyyə vəsaitlərinin, həmçinin bələdiyyələrin vəsaitlərinin istifadə olunması, dövlət və bələdiyyə əmlakına sahiblik, istifadə və sərəncam verilməsi, dövlət müəssisələrinin idarə olunması sahələrində korrupsiya cinayətləri, mənimsəmə, israf etmə və şəxs tərəfindən xidməti vəzifəsinin icrası ilə əlaqədar törədilən digər cinayətlərə dair prokurorluq orqanlarına daxil olan müraciətlər üzrə ilkin yoxlamanın aparılması və bunun üçün kifayət qədər əsas olduqda müvafiq sahədə mütəxəssislərin cəlb edilməsinə dair ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror tərəfindən qərarın qəbul edilməsi və müraciətlərin araşdırılmasında qanunvericiliyin tələblərinə əməl edilməsinə nəzarətin həyata keçirilməsinin təmin edilməsi, habelə digər səlahiyyətlərin icrası tövsiyə edilmişdir.

Prokuror aktları. Prokuror öz səlahiyyətlərini həyata keçirərkən qanunla müəyyən edilmiş qaydada və çərçivədə aşağıdakı aktları qəbul edir. Bu aktlara aiddir:

- xəbərdarlıq;
- təqdimat;
- qərar;
- yazılı göstəriş;
- iddia ərizəsi (ərizə);
- məhkəmə qərarlarından protest.

Prokuror aktları onu çıxaran prokurorun özü və ya yuxarı prokuror tərəfindən geri götürülə, dəyişdirilə və ya ləğv edilə bilər.

Qanun pozuntularından çəkilmək məqsədi ilə prokuror və ya onun müavini vətəndaşa və ya vəzifəli şəxsə *rəsmi xəbərdarlıq* edir (Prok.HQ, m. 22).

Prokuror "Prokurorluq haqqında" Qanunda nəzərdə tutulmuş səlahiyyətləri həyata keçirərkən qanun pozuntularının, onları doğuran səbəb və şəraitin aradan qaldırılmasına dair müvafiq təşkilatlara, yaxud vəzifəli şəxslərə *təqdimat* verir. Təqdimata baxılması və görülmüş tədbirlər barədə bir aydan gec olmayaraq prokurora yazılı məlumat verilməlidir. Təqdimata kollegial orqan tərəfindən baxıldıqda iclasın keçirilmə vaxtı barədə prokurora azı üç gün əvvəl məlumat verilməlidir. Təqdimata kollegial orqan tərəfindən baxılmasında prokuror iştirak edə bilər. Prokuror prosessual qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hallarda da təqdimat verə bilər (Prok.HQ, m. 23).

Prokuror cinayət və inzibati xəta aşkar etdikdə və digər hallarda müvafiq olaraq cinayət işi başlamaq və ya inzibati xətalara dair icraata başlamaq haqqında, yaxud digər *qərar* çıxarır (Prok.HQ, m. 24).

Prokuror qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda təhqiqat və ya ibtidai istintaq orqanlarına *yazılı göstəriş* vermək hüququna malikdir. Prokurorun təhqiqat və ya ibtidai istintaq məsələlərinə dair yazılı göstərişinin icrası məcburidir (Prok.HQ, m. 25).

Prokuror Azərbaycan Respublikasının prosessual qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda (Mülki-Prosessual Məcəllə, m. 50) *iddia ərizəsi (ərizə)* ilə məhkəməyə müraciət edə bilər (Prok.HQ, m. 26). Belə ki, Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 50.2-ci maddəsinə əsasən, özünün və ya başqasının mənafeyi naminə iddia qaldırmış fiziki və hüquqi şəxslər, təsisçisi dövlət və ya dövlət idarəsi, yaxud təşkilatı olan hüquqi şəxslərin müvafiq müraciəti olduqda dövlət mənafeyinin müdafiəsi üçün iddia qaldırmış prokuror iddiaçı hesab edilir.

Prokuror Azərbaycan Respublikasının prosessual qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydalar və hallarda məhkəmə qərarlarından *protest* verir. Protest prokurorun iştirak etdiyi iş üzrə məhkəmə qərarından onun yuxarı məhkəməyə verdiyi şikayətdir və öz hüquqi statusuna, hüquqi nəticələrinə görə digər tərəfin şikayətinə bərabər tutulur. Protest baxılanadək onu vermiş prokuror, yaxud yuxarı prokuror tərəfindən geri götürülə, yaxud başqa protestlə əvəz oluna bilər (Prok.HQ, m. 27).

Prokurorluq işçilərinin hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) və aktlarından müvafiq olaraq yuxarı prokurora və ya məhkəməyə şikayət verilə bilər. Azərbaycan Respublikasının prosessual qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna edilməklə şikayətin verilməsi prokuror aktlarının icrasını dayandırmır (Prok.HQ, m. 28).

Prokurorluğa nəzarəti Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi, Prezidenti və məhkəmə orqanları həyata keçirirlər (Prok.HQ, m. 43-45).

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru prokurorluğun fəaliyyəti haqqında, istintaq edilən cinayət işləri istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə məlumat verir.

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Azərbaycan dövlətinin başçısına - Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə prokurorluğun fəaliyyəti haqqında mütəmadi olaraq məlumat verir.

Beləliklə, suala nəticə olaraq qeyd edirik ki, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında nəzərdə tutulmuş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını məhdudlaşdıran prosessual hərəkətlərin prokurorluq tərəfindən həyata keçirilməsinə qanunla müəyyən edilmiş qaydada və hallarda məhkəmənin qərarına əsasən yol verilir.

Sual 2. Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyət istiqamətləri, sistemi və təşkili

Hüquqi dövlət quruculuğu yolunda dövlətçiliyimizin maraqlarının , qanunun aliliyi və insan hüquqlarının daha etibarlı müdafiəsi, cinayətkarlığa qarşı qətiyyətli mübarizə aparılmasında prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti yüksəkdir. Şərəfli inkişaf yolu keçmiş, formalaşmış prokurorluq orqanları bu gün xalqa və dövlətçilik ideyalarına sədaqətlə qulluq edir və qanunçuluğun möhkəmləndirilməsində öz yüksək xidmətlərini göstərir.

Prokurorluğun yerini və rolunu müəyyən edən hüquqi bazanı özündə əks etdirən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 133-cü maddəsinin II hissəsinə və "Prokurorluq haqqında" Qanunun (bundan sonra-

Prok.HQ) 2-ci maddəsinə əsasən, *Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu* (bundan sonra - "prokurorluq") məhkəmə hakimiyyəti sistemində daxil olmaqla ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorluqların Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna tabeliyinə əsaslanan vahid mərkəzləşdirilmiş orqandır. Azərbaycan Respublikasında fəvqəladə prokurorluqların, xarici dövlətlərin, yaxud "Prokurorluq haqqında" Qanunla nəzərdə tutulmayan qaydada prokurorluqların yaradılması qadağandır.

Prokurorluq haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, "Prokurorluq haqqında" Qanundan, digər qanunlardan və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən ibarətdir (Prok.HQ, m.3).

İlk olaraq "Prokurorluq haqqında" Qanunun 1-ci maddəsinə əsasən, prokurorluğun fəaliyyətində istifadə olunan bəzi anlayışları olduğu kimi qeyd edirik:

prokuror - Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru, bütün tabe prokurorlar, prokuror müavinləri, prokurorun böyük köməkçiləri, prokuror köməkçiləri, idarə, şöbə rəisləri, rəislərin müavinləri, idarə, şöbələrin böyük prokurormetodistləri, böyük prokurorları, böyük prokuror-kriminalistləri, prokurorları və prokuror - kriminalistlər;

müstəntiq - xüsusilə mühüm işlər üzrə böyük müstəntiqlər, xüsusilə mühüm işlər üzrə müstəntiqlər, böyük müstəntiqlər, müstəntiqlər, stajor müstəntiqlər;

prokurorluq işçiləri - prokurorlar, prokurorluğun müstəntiqləri, prokurorluğun stajorları;

prokurorluğun stajorları - prokurorluq orqanlarında ilk dəfə iş təcrübəsi keçən şəxslərdir.

Prokurorluq aşağı prokurorların yuxarı prokurora təbəçiliyi əsasında fəaliyyət göstərir:

- prokurorun fəaliyyətinə və təşkili məsələlərinə dair yuxarı prokurorun göstərişlərinin icrasının aşağı prokurorlar üçün məcburiliyi;

- xidməti vəzifələrinin icrası zamanı aşağı prokurorların yuxarı prokurorlar

qarşısında məsuliyyəti;

- zərurət olduqda aşağı prokurorların səlahiyyətlərinin yuxarı prokurorlar tərəfindən həyata keçirilməsi;

- aşağı prokurorların qərar və aktlarının yuxarı prokurorlar tərəfindən ləğv edilməsi, geri götürülməsi, dəyişdirilməsi, yaxud başqa qərar və aktlarla əvəz olunması;

- aşağı prokurorların aktlarından verilmiş şikayətlərə yuxarı prokurorlar tərəfindən baxılması;

- aşağı prokurorların öz fəaliyyəti barədə hesabatlarının , məlumatlarının , işlərinin və materiallarının yuxarı prokurorlara təqdim edilməsi.

Aşağı prokurorlar, yaxud prokurorluğun digər işçiləri yuxarı prokurorluğun bütün qanuni tələblərini və göstərişlərini icra etməyə borcludurlar.

Prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri "Prokurorluq haqqında" Qanunun 4-cü maddəsində öz əksini tapmışdır.

Prokurorluq qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada:

- cinayət işi başlayır və ibtidai istintaq aparır;

- cinayət işləri üzrə ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərlik edir və qanunlara riayət edilməsini təmin edir;

- təhqiqat və əməliyyat-axtarış orqanlarının fəaliyyətində qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edir;

- məhkəmədə iddia qaldırır (ərizə verir), mülki və iqtisadi mübahisələrə dair işlərə baxılmasında iddiaçı kimi iştirak edir;

- məhkəmədə cinayət işlərinə baxılmasında tərəf kimi iştirak edir, dövlət ittihamını müdafiə edir;

- məhkəmə qərarlarından protest verir;

- məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirak edir.

"Prokurorluq haqqında" Qanunun 5-ci maddəsinə əsasən prokurorluğun fəaliyyətinin əsas prinsipləri aşağıdakılardır:

- qanunçuluq;

- hər kəsin qanun qarşısında hüquq bərabərliyi;

- fiziki şəxslərin hüquq və azadlıqlarına, hüquqi şəxslərin hüquqlarına əməl və hörmət edilməsi;

- obyektivlik, qərəzsizlik və faktlara əsaslanma;

- vahidlik və mərkəzləşdirmə, ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorların Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna tabe olması;

- siyasi bitərəflik.

Qanunçuluq prinsipi o deməkdir ki, prokurorluq işçiləri öz fəaliyyətlərində prokurorluq haqqında qanunvericiliyin (Prok.HQ, m.3) müddəalarına ciddi əməl etməlidirlər. Bu prinsip ikili məzmunu malikdir. Birincisi, qanunçuluq o deməkdir ki, prokuror həmişə və bütün hallarda AR Konstitusiyasının və Azərbaycan Respublikası ərazisində qüvvədə olan qanunların, normativ-hüquqi aktların tələbləri mövqeyindən çıxış etməlidir, çünki prokuror nəzarəti qanunun aliliyini təmin etmək, qanunçuluğu möhkəmləndirmək, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarını, qanunla mühafizə edilən dövlət və cəmiyyət maraqlarını təmin etmək məqsədi ilə həyata keçirilir. İkincisi, öz funksiyasını və nəzarəti həyata keçirərkən prokurorlar və bütün prokurorluq işçiləri AR

Konstitusiyasının və qanunlarının tələblərinə həmişə dönmədən riayət etməyə, həmin tələblərdən geri çəkilməməyə borcludurlar. *Hər kəsin qanun qarşısında bərabərliyi prinsipi* Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsinin I hissəsində öz əksini tapmış: "Hamı qanun və məhkəmə qarşısında bərabərdir" prinsipindən irəli gəlir.

Prokurorluq orqanlarının vahidlik və mərkəzləşdirmə prinsipinin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, bütün prokurorluq orqanlarının vəzifələri və məqsədləri, fəaliyyətinin forma və metodları vahid xarakter daşıyır və bütün prokurorluqlar mərkəzləşdirilmiş şəkildə Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna tabedirlər.

Prokurorluq orqanlarının vahidliyi. Bu prinsipin məzmunu aşağıdakılarda ifadə edilir:

- a) bütün prokurorluq orqanlarının məqsəd və vəzifələrinin vahidliyində;
- b) təşkilati və fəaliyyət prinsiplərinin vahidliyində;
- c) fəaliyyət istiqamətlərinin, onun forma və metodlarının vahidliyində, hər bir prokurorun səlahiyyətlərinin vahidliyində;
- ç) prokurorların qarşılıqlı əvəzlənməsində;
- d) mahiyyəti qanunun tələblərinin icra edilməsinin yoxlanılması və hüquqpozumaların aradan qaldırılması olan prokuror nəzarətinin öz daxili məzmununun vahidliyində.

Prokurorluq orqanlarının mərkəzləşdirilməsi. Mərkəzləşdirmə prinsipi aşağıdakılarda ifadə olunur:

- a) prokurorluq işçilərinin ciddi mərkəzləşdirilmiş qaydada təyin edilməsi və vəzifədən azad edilməsində;
- b) ikili təbəçiliyin olmamasında, aşağı prokurorların yuxarılara, onların birlikdə hamısının isə AR Baş Prokuroruna təbəçiliyində;
- c) AR ərazisində bütün prokurorluq orqanlarının ciddi mərkəzləşdirilmiş qaydada qurulmasında;
- ç) yuxarı prokurorun aşağı prokurorun istənilən aktını ləğv etmək hüququnda.

Prokurorluğun fəaliyyətində *siyasi bitərəflik* özünü onunla büruzə verir ki, **birincisi**, prokuror işçiləri siyasi fəaliyyətlə məşğul ola və siyasi partiyalara üzv ola bilməz (Prok.HQ, m. 30), **ikincisi**, prokuror işçiləri öz fəaliyyətlərində obyektivlik və qərəzsizlik prinsipinə əməl etməlidirlər və deməli, heç bir partiya tərəfkeşlik edə bilməzlər.

Bu prinsiplərlə yanaşı: *"Hər hansı şəxs tərəfindən, hər hansı səbəbdən bilavasitə, yaxud dolayı yolla prokurorluğun qanuni fəaliyyətinə məhdudiyət qoyulması, təsir, hədə, qanunsuz müdaxilə edilməsi, habelə prokurorluğa hörmətsizlik göstərilməsi yolverilməzdir və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş məsuliyyətə səbəb olur"* (Prok.HQ, m. 7).

Prokurorluq orqanları sistemi dedikdə, ümumi məqsədlərlə birləşən və onlar üçün vahid olan funksiyaları həyata keçirən qarşılıqlı əlaqədə olan və qarşılıqlı fəaliyyət göstərən prokurorluq orqanları və təsisatlarının məcmusu başa düşülür. *Prokurorluğun ərazi orqanları* dedikdə, dövlət tərəfindən və dövlətin inzibati ərazi quruluşu ilə müəyyən edilən məkan hüduqlarında öz funksiyalarını həyata keçirən prokurorluq orqanları və qurumlarının məcmusu nəzərdə tutulur.

İxtisaslaşdırılmış prokurorluq orqanları dedikdə, öz funksiyalarını dövlət fəaliyyətinin müəyyən sahələrində yerinə yetirən, xüsusi obyektlərlə və ya prokuror nəzarətinin sahələri ilə məhdudlaşan prokurorluq orqanları və qurumlarını başa

düşmək lazımdır. İxtisaslaşdırılmış prokurorluq orqanlarına hərbi prokurorluqlar aid edilir.

Prokurorluğun sistemi "Prokurorluq haqqında" Qanunun 8-ci maddəsində öz əksini tapmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu sisteminə daxildir:

- Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu;
- Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğu;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının Prokurorluğu;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Prokurorluğu;
- rayon (şəhər) prokurorluqları;
- hərbi ixtisaslaşdırılmış prokurorluqlar;
- tədris-elm müəssisələri, mətbuat orqanları, mətbəə, sosial-məişət, təsərrüfat təyinatlı digər qurumlar.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, "Prokurorluq haqqında" Qanuna və Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarına uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu sistemində ərazi prokurorluqları, həmçinin rayon (şəhər) prokurorluqlarına bərabər tutulan ixtisaslaşdırılmış prokurorluqlar və digər prokurorluqlar yaradıla bilər.

Prokurorluqların yaradılması, ləğv edilməsi, Baş Prokurorluğun strukturu və ştat vahidlərinin ümumi sayının təsdiqi məsələləri Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən həll edilir.

Struktur dedikdə, sistem elementlərinin daxili nizamlılığını, yəni ayrı-ayrı prokurorluq orqanlarının daxili quruluşunu başa düşmək lazımdır. Məsələn, "prokurorluq orqanının strukturu" anlayışı altında prokurorluq qarşısında dayanan funksiyaların reallaşmasını təmin edən idarələrin, şöbələrin və digər bölmələrin nizamlanmış ardıcılığı nəzərdə tutulur.

Prokurorluq orqanlarının tərkibi dedikdə, bu və ya digər prokurorluq orqanında və ya qurumunda işləyən və rütbə dərəcəsi olan vəzifəli şəxslərin (prokurorların və prokurorluq işçilərinin) məcmusunu başa düşmək lazımdır.

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunun strukturuna idarə, şöbə və digər qurumlar daxildir. İdarə və şöbələrin tərkibində Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun böyük köməkçiləri hesab edilən idarə rəisləri, köməkçiləri hesab edilən idarə rəislərinin müavinləri və şöbə rəisləri, habelə prokurorlar və müstəntiqlər vardır.

"Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun strukturu və ştat sayının təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 19 iyun 2001-ci il tarixli Sərəncamının əsasən prokurorluğun strukturu aşağıdakı kimidir:

- Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu;
- Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğu;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının Prokurorluğu;
- Naxçıvan MR-in Hərbi Prokurorluğu;
- Bakı şəhər Prokurorluğu;
- Respublika tabeliyində olan rayon (şəhər) prokurorluqları;
- Ərazi hərbi prokurorluqları;
- Naxçıvan MR-in rayon (şəhər) prokurorluqları;

Bakı şəhərinin rayon prokurorluqları;

Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun strukturuna aiddir:

Baş prokuror;

Baş prokurorun birinci müavini;

Baş prokurorun müavini;

Baş prokurorun müavini - AR-in Hərbi prokuroru;

Baş prokurorun böyük köməkçiləri və köməkçiləri;

1. Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi;

1.1. İstintaq şöbəsi;

1.2. Analitik-informasiya şöbəsi;

1.3. Daxili təhqiqatlar şöbəsi;

2. Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsi;

2.1. Kriminalistika şöbəsi;

3. Prokurorluqda istintaqa nəzarət idarəsi;

4. Daxili işlər orqanlarının istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına nəzarət idarəsi;

5. Ədliyyə və Vergilər nazirlikləri, Dövlət Gömrük Komitəsinin istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına nəzarət idarəsi;

6. Milli Təhlükəsizlik və Fövqəladə Hallar nazirlikləri, Dövlət Sərhəd Xidmətinin istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına nəzarət idarəsi;

7. Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarə;

7.1. Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbə;

7.2. Apellyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbə;

8. Müraciətlərə baxılması idarəsi;

9. Təşkilat-analitik idarəsi;

10. Kadrlar idarəsi;

11. Beynəlxalq əlaqələr idarəsi;

12. Hüquqi təminat və informasiya idarəsi;

13. Elm-Tədris Mərkəzi (idarə səlahiyyətli);

14. Maddi-texniki təminat şöbəsi.

Respublikamızda cəmiyyətin inkişafı, yeni ictimai münasibətlərə keçid və aparılan demokratikləşmə prosesləri prokurorluğun funksiya və statusuna da yenidən baxılmasını zəruri etmişdir. Prokurorluğun hüquqi statusuna müvafiq olaraq AR Prezidentinin 15 iyul 2010-cu il tarixli Fərmanı ilə AR Prokurorluğuna yeni məhkəmələrin təşkil edilməsi ilə əlaqədar məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsi işinin təşkilində müvafiq dəyişikliklərin həyata keçirilməsi tövsiyə edilmişdir.

İndi isə bu sistemə daxil olan ayrı-ayrı prokurorluq orqanlarını və onların fəaliyyətinin təşkilini nəzərdən keçirək.

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu prokurorluğun mərkəzi aparatıdır. Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna birinci müavini, müavinləri, böyük köməkçiləri və köməkçiləri olan Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru rəhbərlik edir.

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu Prok.HQ-da nəzərdə tutulmuş vəzifələri yerinə yetirməklə bütün prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinə rəhbərlik edir.

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu "Prokurorluq haqqında" Qanunun 4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq aşağıdakı səlahiyyətləri həyata keçirir:

- qanunların icra və tətbiq olunmasına prokuror nəzarəti təcrübəsini öyrənir və ümumiləşdirir, prokuror nəzarətinin təkmilləşdirilməsi və hüquq pozuntularının qarşısının alınması üçün tədbirlər hazırlayıb həyata keçirir;

- müvafiq orqanlarla birgə cinayətkarlığın, cinayətlərin açılması vəziyyətinin, cinayət işlərinin hərəkətinin vahid uçotu və statistik hesabatlarına dair metodikanın hazırlanmasında iştirak edir;

- prokurorluğun kadrlarının seçilib yerləşdirilməsi və peşə hazırlığının yüksəldilməsi işini təşkil edir;

- statistik hesabatları təmin edir, prokuror və istintaq təcrübəsinin ümumiləşdirilməsini və təkmilləşdirilməsini, elmi-texniki vasitələrin tətbiqini təşkil edir;

- prokurorluğun maliyyələşdirilməsinə və elmi-texniki təminatma dair təkliflər hazırlanmasını təmin edir;

- Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun əmr, göstəriş və digər aktlarını həyata keçirir;

- Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə nəzərdə tutulmuş digər səlahiyyətləri həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda kollegiya yaradılır. Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Kollegiyası məşvəratçi orqan olmaqla ona rəhbərliyi Baş prokuror həyata keçirir.

Baş Prokurorluğun Kollegiyasının tərkibinə tutduqları vəzifəyə görə Baş prokuror, onun müavinləri və digər rəhbər işçiləri daxildir.

Baş Prokurorluğun Kollegiyasının tərkibini Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cü maddəsinin 32-ci bəndinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti təsdiq edir.

"Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğu Kollegiyasının tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 iyun 2001-ci il tarixli Sərəncamının a (AR Prezidentinin 29.09.2006-cı il tarixli Fərmanı ilə Sərəncama əlavələr edilmişdir) uyğun olaraq Baş Prokurorluğun Kollegiyasının tərkibi aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdir:

- 1) Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru (kollegiyanın sədri);
- 2) Baş prokurorun birinci müavini;
- 3) Baş prokurorun müavini;
- 4) Baş prokurorun müavini - Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokuroru;
- 5) Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru;

- 6) Bakı Şəhər prokuroru;
- 7) Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə İdarənin rəisi;
- 8) Təşkilat-analitik İdarəsinin rəisi;
- 9) Kadrlar İdarəsinin rəisi;
- 10) AR-in Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsinin rəisi;
- 11) Baş Prokurorluğun Ağır Cinayətlərə dair İşlər üzrə İstintaq İdarəsinin rəisi.

Baş Prokurorluğun Kollegiyasında prokurorluğun fəaliyyətinin əsas istiqamətləri, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin və icra intizamının vəziyyəti, mühüm kadr məsələləri, əmr və digər aktların layihələri müzakirə edilir, aşağı prokurorluqların hesabatları dinlənir, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinə sorğular verilməsi məsələlərinə, habelə prokurorluğun fəaliyyətinə dair digər məsələlərə baxılır.

Kollegiyanın iclasları Baş prokuror tərəfindən zərurət olduqda çağırılır. Kollegiya üzvləri müzakirə edilən məsələlərə dair qərar qəbul olunarkən səsvermədə bərabər hüquqlara malikdirlər. Qərarlar səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

Baş prokurorla kollegiya üzvləri arasında fikir ayrılığı olduqda Baş prokuror öz əsaslandırılmış qərarını həyata keçirir. Kollegiyada müzakirə edilən məsələlər üzrə prokurorluq işçiləri üçün icrası məcburi olan qərarlar qəbul edilir və bu qərarlara əsasən Baş prokuror əmr verə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru (Prok.HQ, m. 10)

Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğuna Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 133-cü maddəsinin III hissəsinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin razılığı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru rəhbərlik edir (bundan sonra "Baş prokuror").

Baş prokurorun müavinlərini Baş prokurorun təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir.

Baş prokurorun səlahiyyətlərinə aşağıda göstərilənlər aiddir:

- bilavasitə, habelə Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu və ona tabe olan prokurorlar vasitəsi ilə "Prokurorluq haqqında" Qanunun 4-cü maddəsində nəzərdə tutulan vəzifələri yerinə yetirir, prokurorluq orqanlarına rəhbərlik edir;

- qanunla müəyyən edilmiş qaydada prokurorluğun fəaliyyətini təşkil edir;

- prokurorluqların yaradılması və ya ləğv edilməsində, Baş Prokurorluğun strukturuna, ştat vahidlərinin ümumi sayma dair təkliflərini təqdim edir, tabe prokurorluqların strukturunu təsdiq edir və ştat vahidlərini bölüşdürür;

- Baş prokurorun müavinlərinin, respublika ixtisaslaşdırılmış prokurorluqlarına rəhbərlik edən prokurorların, Naxçıvan Muxtar Respublikası prokurorunun vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilməsi barədə təqdimat verir;

- ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorları Azərbaycan Respublikası Prezidentinin razılığı ilə, digər prokurorluq işçilərini isə özü vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir;

- Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğu, Naxçıvan Muxtar

Respublikasının Prokurorluğu və digər prokurorluqların kollegiyalarının tərkibini təsdiq edir;

- Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun Kollegiyasını çağırır, ona rəhbərlik edir;

- prokurorluğa ayrılmış vəsaitləri bölüşdürür;

- Baş prokurorun müavinlərinin, Baş Prokurorluğun struktur bölmələrinin və aşağı prokurorluqların funksional vəzifələrini müəyyən edir;

- öz səlahiyyətləri çərçivəsində müəyyən olunmuş qaydada xüsusi rütbələr verir;

- ali xüsusi və ali hərbi rütbələr verilməsi üçün vəsatət qaldırır;

- Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğunu təmsil edir;

- Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun iclaslarında iştirak edir, qanunla müəyyən edilmiş hallarda və qaydada işlərə əlavə kassasiya qaydasında baxılması üçün protest verir;

- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə müəyyən edilmiş qaydada və səlahiyyətləri çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatlarının və Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin toxunulmazlığının xitam edilməsi məsələsinə dair təqdimat verir;

- hakimlər barəsində cinayət təqibinin həyata keçirilməsinə razılıq verilməsi üçün Məhkəmə-Hüquq Şurasına təqdimat verir, Mərkəzi Seçki Komissiyası üzvünün məsuliyyətə cəlb edilməsinə razılıq verir;

- Məhkəmə-Hüquq Şurasının üzvləri barəsində cinayət təqibinin həyata keçirilməsinə razılıq verilməsi üçün Məhkəmə-Hüquq Şurasına təqdimat verir;

- Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsinə sorğu verir;

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada xarici dövlətlərin nüvəfiq hüquq-mühafizə orqanları və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq haqqında müqavilələr bağlayır və öhdəliklərin yerinə yetirilməsini təmin edir;

- öz səlahiyyətləri çərçivəsində prokurorluq işçilərinin mükafatlandırılması və onların barəsində intizam tənbehi tətbiq edilməsi, o cümlədən rütbələrindən məhrum edilməsi məsələlərini həll edir;

- prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti ilə əlaqədar xatirə medal və nişanları təsis edir;

- öz səlahiyyətləri çərçivəsində, qanunlar əsasında icrası prokurorluq işçiləri üçün məcburi olan əmr, sərəncam, göstəriş və digər aktlar verir;

- aşağı prokurorların qanunazidd əmr, göstəriş və digər aktlarını ləğv edir, dəyişdirir və ya geri götürür;

- prokurorluq orqanlarında stajorluq və sınaq keçmə qaydalarını və Baş Prokurorluğun elmi-məsləhət şurasının tərkibini təsdiq edir;

- qanunla səlahiyyətinə aid edilmiş digər məsələləri həll edir.

Qanunla müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla Baş prokuror öz səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsini müavinlərinə tapşır və ya onların səlahiyyətlərini üzərinə götürə bilər.

Baş prokurorun birinci müavini və müavinləri prokurorluğun fəaliyyətinin müvafiq sahələrinə rəhbərlik edir.

Baş prokuror hər hansı səbəbdən vəzifələrini icra edə bilmədikdə onun vəzifələrini Baş Prokurorun birinci müavini, o olmadıqda Baş prokurorun müavinlərindən biri həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğu (Prok.HQ, m. 12)

Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğu ixtisaslaşdırılmış prokurorluq olmaqla Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində və qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş başqa silahlı birləşmələrdə, "Prokurorluq haqqında" Qanunla və Azərbaycan Respublikasının digər qanunları ilə hərbi prokurorluqlara aid edilmiş səlahiyyətləri həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 215.4-cü maddəsinə əsasən: *"Müharibə cinayətlərinə və hərbi xidmət əleyhinə olan cinayətlərə dair, habelə hərbi qulluqçular tərəfindən törədilmiş cinayətlərə dair işlər üzrə ibtidai istintaq hərbi prokurorluq tərəfindən aparılır.*

Göstərilən cinayətlər hərbi qulluqçu olmayan şəxsin iştirakı ilə törədilsə, onun barəsində cinayət işi üzrə ibtidai istintaq da hərbi prokurorluq tərəfindən aparılır "

Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğu tutulmuş və həbs edilmiş hərbi qulluqçuların saxlandığı yerlərdə, intizam hissələrində, eləcə də cəzaların hərbi hissələrdə icra edilməsi zamanı qanunlara və hərbi nizamnamələrə əməl olunmasına nəzarət edir, Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində keçirilən idarədaxili yoxlamaların materiallarını tələb edir, Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində əmlakın talanması, hərbi xidmət əleyhinə, habelə hərbi qulluqçular tərəfindən törədilən və ya hazırlanan digər cinayətlər barədə ərizə, şikayət, müraciət, əməliyyat-axtarış fəaliyyəti subyektlərinin məlumatları və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər məlumatlar əsasında Azərbaycan Respublikası hərbi prokurorunun qərarı ilə yoxlamanın aparılmasını, bu məqsədlə mütəxəssislərin ayrılmasını, habelə araşdırılan faktların cinayət işinin başlanmasına kifayət qədər əsas verib-verməməsindən asılı olaraq müvafiq qərarın qəbul edilməsini təmin edir.

Hərbi Prokurorluq öz vəzifələrini hərbi idarəetmə orqanlarından və komandanlıqdan asılı olmayaraq icra edir.

Hərbi prokurorluqların işçiləri xidməti vəzifələrin icrası ilə əlaqədar bütün hərbi idarəçilik orqanlarının, hərbi hissələrin, hərbi müəssisə və idarələrin bina və ərazilərinə maneəsiz daxil ola bilərlər.

Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokurorluqlarına aiddir:

- Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğu;
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Prokurorluğu;
- hərbi prokurorluqlar.

Hərbi prokurorluqlar Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Hərbi qarnizonlarının yerləşdiyi ərazilərdə, bu prokurorluğun fəaliyyət dairəsinə aid edilmiş hərbi hissələrin sayı nəzərə alınmaqla təşkil edilir. Hal-hazırda *Bakı, Naxçıvan, Gəncə, Sumqayıt, Qazax, Lənkəran, Qaradağ, Tərtər, Füzuli, Zaqatala* hərbi prokurorluqları fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğuna vəzifəsinə görə Baş prokurorun müavini hesab edilən Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru rəhbərlik edir. Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokurorunu Baş prokurorun təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir.

Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda idarə, şöbə və digər struktur bölmələri yaradıla bilər. İdarə və şöbələrin rəisləri və müavinləri Hərbi prokurorun böyük köməkçiləri və köməkçiləri hesab edilir. İdarə və şöbələrə prokurorlar və müstəntiqlər təyin edilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun işçilərini Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir. Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru həmin şəxslərin vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilməsi barədə təqdimat verə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru öz səlahiyyətləri çərçivəsində əmr, göstəriş, digər aktlar verir və onların icrası Hərbi Prokurorluğun bütün işçiləri üçün məcburidir.

Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda məşvərətçi orqan olan və Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokurorunun rəhbərlik etdiyi Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun Kollegiyası yaradılır.

Kollegiyanın tərkibinə Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru, onun müavinləri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının hərbi prokuroru, Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun idarə və şöbə rəisləri və digər rəhbər işçiləri daxildir. Kollegiyanın tərkibini Azərbaycan Respublikası Hərbi prokurorunun təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru təsdiq edir.

Kollegiya öz səlahiyyətləri çərçivəsində "Prokurorluq haqqında" Qanunun 11-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş səlahiyyətlər çərçivəsində fəaliyyət göstərir.

Hərbi prokurorluq orqanlarının zabitləri "Hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində hərbi xidmət keçir və onlar "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu və digər qanunlarla müəyyən edilmiş hüquq və imtiyazlara malikdirlər.

Hərbi prokurorluq orqanlarında qulluq edən vətəndaşların hərbi xidmətə çağırışı, onların ehtiyata, istefaya buraxılması Azərbaycan Respublikası Hərbi prokuroru tərəfindən həyata keçirilir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Prokurorluğu

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Prokurorluğuna Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru rəhbərlik edir. Onu Baş prokurorun təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokurorunun müavini, böyük köməkçiləri və köməkçiləri vardır.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda şöbələr və digər struktur bölmələri yaradıla bilər. Bu şöbələrə Naxçıvan Muxtar Respublikası prokurorunun böyük köməkçisi hesab edilən şöbə rəisləri, prokurorlar və müstəntiqlər təyin edilə bilər. Adıçəkilən prokurorluğun işçilərini bir qayda olaraq Naxçıvan Muxtar

Respublikası prokurorunun təqdimatı ilə Baş prokuror vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru "Prokurorluq haqqında" Qanunda və Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarında nəzərdə tutulmuş səlahiyyətlər çərçivəsində fəaliyyət göstərir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru öz səlahiyyətləri çərçivəsində əmr, göstəriş, digər aktlar verir və onların icrası Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokurorluq işçiləri üçün məcburidir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda məşvərətçi orqan olan və Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokurorunun rəhbərlik etdiyi Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun Kollegiyası yaradılır. Kollegiyanın tərkibinə Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru, onun müavinləri, şöbə rəisləri və digər rəhbər işçilər daxildirlər. Kollegiyanın tərkibini Naxçıvan Muxtar Respublikası prokurorunun təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru təsdiq edir. Kollegiya öz səlahiyyətləri çərçivəsində "Prokurorluq haqqında" Qanunun 11-ci maddəsinin üçüncü və dördüncü hissələrində nəzərdə tutulmuş qaydada fəaliyyət göstərir.

01 fevral 2007-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına əlavələr və dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə "Prokurorluq haqqında" Qanuna əlavə və dəyişikliklər edilmiş və həmin qanunda yeni 14-1-ci maddə ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğunun məqsəd və vəzifələri, təyinatı müəyyən edilmişdir. Adıçəkilən Qanuna görə, *Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğuna* Naxçıvan Muxtar Respublikasının hərbi prokuroru rəhbərlik edir. Hərbi prokurorun müavini, böyük köməkçiləri və köməkçiləri vardır. Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğunda şöbələr və digər struktur bölmələri yaradıla bilər. Bu şöbələrə Naxçıvan Muxtar Respublikası hərbi prokurorunun böyük köməkçiləri hesab edilən şöbə rəisləri, prokurorlar və müstəntiqlər təyin edilə bilər.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğunun işçilərini Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokuroru həmin şəxslərin vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilməsi barədə təqdimat verə bilər. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Prokuroru "Prokurorluq haqqında" AR Qanununda və Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarında nəzərdə tutulmuş səlahiyyətlər çərçivəsində fəaliyyət göstərir. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Prokuroru öz səlahiyyətləri çərçivəsində əmr, göstəriş, digər aktlar verir və onların icrası Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluq işçiləri üçün məcburidir.

AR Hərbi Prokurorluğunun səlahiyyətlərini (Prok.HQ, m. 12, 2-ci hissə) AR Silahlı Qüvvələrinin Nax.MR-in ərazisində yerləşən birləşmələrində, həmçinin Nax. MR Hərbi Prokurorluğu və müvafiq olaraq Nax. MR Hərbi prokuroru həyata keçirir.

Ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorluqlar

Azərbaycan Respublikasının rayonlarında, şəhərlərində (rayon tabeli şəhərlərdən başqa), şəhərdəki rayonlarda müvafiq olaraq rayon, şəhər prokurorluqları təşkil edilir. İxtisaslaşdırılmış prokurorluqlara hərbi prokurorluqlar aiddir.

Ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorluqlara müvafiq prokuror başçılıq edir. Rayon bölgüsü olan şəhərlərin prokuroru həm də tabeliyində olan rayon prokurorlarının fəaliyyətinə rəhbərlik edir.

Ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorları Baş prokuror Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin razılığı ilə vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir.

Ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorların müavinləri, böyük köməkçiləri, köməkçiləri və prokurorluqda müstəntiqləri vardır.

Ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorlar "Prokurorluq haqqında" Qanunda və Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarında nəzərdə tutulmuş səlahiyyətləri həyata keçirirlər.

Ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorların səlahiyyət müddəti 5 ildir, bir qayda olaraq onlar eyni ərazi vahidlərinə iki dəfədən artıq təkrarən təyin edilə bilməzlər.

Ərazisi, əhalisi və iş həcmi nəzərə alınmaqla şəhər prokurorluqlarında şöbələr və digər bölmələr, məşvərətçi orqan olan kollegiyalar yaradıla bilər. Həmin kollegiyalar öz səlahiyyətləri çərçivəsində "Prokurorluq haqqında" Qanunun 11-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada fəaliyyət göstərirlər.

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsi

İdarə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 3 mart tarix-li 114 nömrəli Sərəncamı ilə yaradılmışdır. İdarə korrupsiya ilə bağlı cinayətlər üzrə həyata keçirilən ibtidai istintaq sahəsində ixtisaslaşmış qurumdur və Baş Prokurora tabedir.

İdarə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 oktyabr 2004-cü il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsinin Əsasnaməsi"ni və digər qanunvericilik aktlarını rəhbər tutaraq fəaliyyət göstərir. İdarənin işçilərinin statusu isə "Prokurorluq haqqında" və "Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunları və digər qanunvericilik aktları ilə müəyyən edilir.

İdarənin fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi Baş prokuror həyata keçirir. İdarə fəaliyyəti haqqında illik hesabat tərtib edir və həmin hesabatı Baş prokuror vasitəsilə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə və Dövlət Qulluğunu İdarəetmə Şurası yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyaya təqdim edir.

Beləliklə, suala nəticə olaraq onu da qeyd edirik ki, İdarə rəisi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırılmaqla, idarə rəisinin müavini və idarənin digər işçiləri isə İdarə rəisinin təqdimatına əsasən Baş prokuror tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilir. İdarə rəisi olmadıqda onun vəzifələrini İdarə rəisinin müavini icra edir.

Sual 3. Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmənin xüsusiyyətləri

Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə (bundan sonra - "prokurorluqda qulluq keçmə") prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri üzrə prokurorluq işçilərinin

səlahiyyətlərini yerinə yetirmələri ilə əlaqədar həyata keçirdikləri dövlət qulluğunun xüsusi növüdür.

Prokurorluq işçilərinin qulluq keçməsi "Prokurorluq haqqında" Qanunda nəzərdə tutulmuş prokurorluğun fəaliyyət prinsiplərinə əsaslanır. Prokurorluq orqanlarının işçiləri qulluq keçərkən qanunun tələblərini rəhbər tutaraq səlahiyyətləri hüdudlarında fəaliyyət göstərirlər.

Prokurorluqda qulluq keçmənin hüquqi əsaslarını Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, "Prokurorluq haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, "Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Azərbaycan Respublikasının digər normativ hüquqi aktları və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr təşkil edir.

"Dövlət qulluğu haqqında" Qanunun vətəndaşların dövlət qulluğuna qəbul edilmək hüququna, qulluğa qəbulun müsabiqə və şəffaflıq əsasında həyata keçirilməsinə, dövlət qulluqçularının fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinə dövlət qulluğunun digər prinsiplərinə aid müddəaları prokurorluq orqanlarında qulluq keçən şəxslərə də şamil edilir.

Prokuror və prokurorluğun müstəntiqi ali hüquq təhsilli, seçkilərdə iştirak etmək hüququna, prokuror və ya müstəntiq vəzifələrinin yerinə yetirilməsi üçün zəruri peşə keyfiyyətlərinə malik və Azərbaycan Respublikasının dövlət dilini sərbəst bilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşları ola bilərlər.

Prokurorluğa işə aşağıdakı şəxslər qəbul edilmirlər:

- ikili vətəndaşlığı olan şəxslər;
- digər dövlətlər qarşısında öhdəlikləri olanlar;
- din xadimləri;
- fəaliyyət qabiliyyətsizliyi və ya məhdud fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmə tərəfindən təsdiq edilmiş, tibbi rəyə əsasən fiziki və əqli qüsurlarına görə prokuror və ya prokurorluğun müstəntiqi vəzifələrini yerinə yetirməyə qadir olmayan şəxslər;
- alkoqolizm, narkomaniya, toksikomaniya və digər ağır xəstəliklərə tutulmuş şəxslər (bu barədə həkim rəyi olduqda);
- əvvəllər məhkum olmuş, habelə bəraətverici əsaslar olmadan barəsində cinayət işinin icraatına xitam verilmiş şəxslər;
- əvvəllər yol verdiyi kobud nöqsanlara və ya prokuror və müstəntiq adı ilə bir araya sığmayan hərəkətlərə görə vəzifədən azad edilmiş şəxslər;
- qanunla müəyyən olunmuş müddətli həqiqi hərbi xidmət keçməmiş (qanuni əsaslarla müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan möhlət hüququ olanlar və ya müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan azad edilənlər istisna olmaqla) çağırış yaşlı vətəndaşlar.

Prokurorluğa ilk dəfə işə qəbul olunmaq üçün namizədlər müvəffəqiyyətlə müsabiqədən keçdikdən sonra 6 aylıq Ədliyyə Akademiyasının tədris-elm müəssisəsində icbari təlimə cəlb edilirlər. Bu təlimi müvəffəqiyyətlə bitirmiş namizədlər, bir qayda olaraq, bir illik ilk iş təcrübəsi (stajorluq) keçirlər. Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsinin ümumi qaydaları Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 19 iyun tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Proku-

rorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında" Əsasnaməyə uyğun olaraq müəyyən edilir.

Prokuror vəzifəsinə, bir qayda olaraq, prokurorluq orqanlarında ən azı beş il iş stajı olan şəxs təyin edilə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru, onun müavinləri, Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru, Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru, Naxçıvan Muxtar Respublikasının hərbi prokuroru, ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokuror vəzifələrinə 30 yaşına çatmış şəxslər təyin oluna bilər.

Hərbi prokurorluğa prokurorluq orqanlarının kadrları üçün müəyyən edilmiş ümumi tələblərə əməl edilməklə, bir qayda olaraq, hərbi qulluqçular, həmçinin müddətli hərbi xidmət keçmiş və hərbi qulluğa yararlı şəxslər işə qəbul edirlər.

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru stajorluq müddətini azalda və ya işini ondan tamamilə azad edə bilər.

Stajorluq müddəti bitdikdən sonra işçi attestasiyadan keçirilir və attestasiyanın nəticəsindən asılı olaraq işçinin bir illik sınaq müddəti ilə vəzifəyə təyin edilməsi həll olunur. Sınaq müddəti başa çatdıqdan sonra attestasiyadan müvəffəqiyyətlə keçmiş şəxs Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğunun müstəntiqləri, ərazi və hərbi prokurorluqların köməkçiləri və müstəntiqləri vəzifələrinə təyin olunmaqla prokurorluğa daimi qulluğa qəbul edilir.

Stajorluq və ya sınaq müddətində attestasiyadan keçməmiş işçi prokurorluqdan xaric edilir. Stajorluq və sınaq müddətləri prokurorluqda iş stajına hesablanır.

Prokuror və ya müstəntiq heç bir seçkili və ya digər təyinatlı vəzifələr tuta, elmi, pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyətindən başqa heç bir sahibkarlıq, komin ersiya və digər ödənişli fəaliyyətlə, həmçinin siyasi fəaliyyətlə məşğul ola və siyasi partiyalara üzv ola bilməz.

Xidməti vəzifələrinin nümunəvi icrasına, uzunmüddətli qüsursuz fəaliyyətinə və digər xidmətlərinə görə prokurorluq işçilərinə aşağıdakı həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq oluna bilər:

- təşəkkür;
 - pul mükafatı;
 - qiymətli hədiyyə ilə mükafatlandırma;
 - fəxri fərman ilə təltif edilmə;
 - xatirə medalları və ya xatirə nişanları ilə təltif edilmə;
 - növbədən kənar və ya vaxtından əvvəl rütbə verilməsi;
 - əvvəllər verilmiş intizam cəzasının vaxtından əvvəl götürülməsi;
 - "Prokurorluğun fəxri işçisi" döş nişanı ilə təltif edilmə.
- Prokurorluq işçiləri xüsusi xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada dövlət təltifinə təqdim oluna bilər.

Prokurorluqda qulluq keçmənin şərtləri

Prokurorluqda qulluq keçmənin şərtləri "Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 8-16-cı maddələrinin müddəaları ilə tənzimlənir.

Prokurorluqda vəzifəyə təyin olunmuş işçilərə "Prokurorluq işçilərinin xidməti vəsiqəsi haqqında" AR Qanunu ilə müəyyən edilmiş formada xidməti vəsiqə verilir və orada işçinin

şəxsiyyəti, rütbəsi, tutduğu vəzifəsi təsdiq edilir. Xidməti vəsiqə Baş prokurorluğun kadrlar xidməti tərəfindən hazırlanır və qeydiyyat jurnalında imza etdirilməklə işçiyə təqdim edilir. Prokurorluq işçisinin vəzifəsi və ya rütbəsi dəyişdirildikdə, habelə vəsiqənin etibarlılıq müddəti qurtardıqda ona yeni xidməti vəsiqə verilir. Xidməti vəsiqənin itirilməsi intizam xətasıdır və müvafiq tənbeh tədbirlərinin tətbiqinə səbəb ola bilər. Xidməti vəsiqənin itirilməsi ilə bağlı xidməti yoxlama aparılır. Xidməti vəsiqə itdikdə və ya istifadəyə yararsız hala düşdükdə, prokurorluq işçisinin müraciəti və ya xidməti yoxlamanın nəticələri əsasında ona yeni xidməti vəsiqə verilir. İşçi prokurorluqdan xaric olunduqda xidməti vəsiqə Baş Prokurorluğun kadrlar xidmətinə qaytanlır və məhv edilir.

Prokurorluq işçiləri Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş iş və istirahət vaxtlarından istifadə edirlər. Zəruri hallarda prokurorluq işçiləri iş vaxtından sonra, istirahət, səsvermə, iş günü hesab edilməyən bayram günləri və ümumxalq hüzn günündə qulluq vəzifələrinin yerinə yetirilməsinə cəlb edilə bilirlər. Bu halda onlara Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada ödənc və ya istirahət vaxtı verilir. İş günü ərzində prokurorluq işçiləri qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada istirahət və nahar etmək üçün fasilə götürmək hüququna malikdirlər.

Prokurorluq işçiləri qanının vericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada məzuniyyətlərdən istifadə edirlər. Prokurorluq işçiləri hər il məzuniyyətə çıxarkən onlara iki aylıq əmək haqqı məbləğində pul təminatı verilir. Prokurorluq işçiləri (pensiyaya çıxmış işçilər də daxil olmaqla), o cümlədən onların ailə üzvləri pulsuz dövlət tibb xidməti ilə təmin olunurlar. Prokurorluq işçilərinin müalicə olunmaları ilə əlaqədar ildə bir dəfə onlara iki aylıq əmək haqqı məbləğində birdəfəlik pul müavinəti verilir. Prokurorluq işçilərinin sosial müdafiəsi və maddi təminatı ilə əlaqədar məsələlər "Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununun 20 və 21-ci maddələri ilə tənzimlənir.

Yuxarıda adıçəkilən Qanunun 10-14-cü maddələrində prokurorluqda vəzifələrin təsnifatı, prokurorluq işçilərinin vəzifədə irəli çəkilməsi və başqa vəzifəyə keçirilməsi, sərəncamda olması, onların peşə hazırlığının və ixtisasının artırılması, attestasiyası qaydaları müəyyən edilmişdir.

Müstəsna hallarda, xidməti zərurət əsaslandırılmaqla, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Kollegiyasının razılığı ilə Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru prokurorluq işçisini təsnifat üzrə məhdudiyyətlər qoyulmadan irəli çəkə bilər.

Prokurorluq işçisinin başqa vəzifəyə keçirilməsinə onun razılığı ilə yol verilir. Prokurorluq işçisi vəzifə təsnifatına uyğun olaraq vəzifədə irəli çəkilərkən onun işgüzarlığı, peşəkarlıq səviyyəsi, əməyinin nəticələri, mənəvi keyfiyyətləri, bərabər vəzifəyə dəyişdirilərkən ailə vəziyyəti, səhhəti, yaşı və digər hallar nəzərə alınır. İntizam tənbehi qaydasında və ya attestasiyasının nəticələrinə görə tutduğu vəzifəyə tam uyğun olmadıqda və ya ştatların ixtisarı nəticəsində bərabər vəzifəyə keçirilməsi mümkün olmadıqda prokurorluq işçisinin aşağı vəzifəyə keçirilməsinə onun razılığı tələb edilmir. Aşağı vəzifəyə keçirilmiş prokurorluq işçisi sonradan ixtisas dərəcəsi, əməyinin nəticələri, şəxsi keyfiyyətləri nəzərə alınaraq yuxarı vəzifəyə təyin oluna

bilər. Prokurorluq işçisinin bir vəzifədən başqa vəzifəyə keçirilməsi bütün hallarda səbəbləri göstərilməklə əmrlə rəsmiləşdirilir və işçiyə elan edilir.

Prokurorluq işçisi xidməti intizamı pozduğuna, səlahiyyət müddəti başa çatdığına və ştatların ixtisarma görə vəzifədən azad edildikdə üç ayadək müddətdə sərəncamda ola bilər.

Prokurorluq orqanları həmişə yüksək ixtisaslı, yüksək peşə hazırlığına malik kadrlara ehtiyac duyduğundan onları ixtisaslı kadrlarla təmin etmək, işçilərin nəzəri və peşə hazırlığını artırmaq məqsədilə ixtisasartırma kurslarından, məşğələlərdən, seminarlardan, konfranslardan, xarici dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatların müvafiq tədris sistemindən və digər tədbirlərdən istifadə olunur. Peşə hazırlığının təşkili prokurorluğun tədris planları və proqramlarına uyğun aparılır. Prokurorluq işçisinin öz ixtisasını artırması onun qulluq borcu, işçilərin nəzəri biliklərinin və peşə hazırlığının artırılması üçün tədbirlər görülməsi rəhbər prokuror işçilərinin borcudur. İşçinin tutduğu vəzifəyə uyğun olub-olmaması, mükafatlandırılması və vəzifədə irəli çəkilməsi məsələlərinin həlli zamanı onun tədrisə münasibəti, nəzəri və peşə hazırlığı nəzərə alınır.

Prokurorluq işçilərinin peşəkarlıq səviyyəsinin tutduğu vəzifəyə uyğun olub-olmamasını müəyyən etmək məqsədilə kadrların düzgün seçilməsində, yerləşdirilməsində və tərbiyə edilməsində, peşə hazırlığının və məsuliyyət hissənin artırılmasında, habelə xidməti intizamın gücləndirilməsində mühüm vasitə olan attestasiya keçirilir. Prokurorluq işçilərinin attestasiyasının keçirilməsi qaydası Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru tərəfindən müəyyən edilir. Hərbi Prokurorluğun işçilərinin attestasiyası hərbi xidmət keçmənin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla prokurorluq orqanlarının kadrları üçün müəyyən edilmiş ümumi tələblərə uyğun həyata keçirilir.

Prokurorluq işçisinin məsuliyyəti

Prokurorluq işçisi cinayət törətdikdə ümumi əsaslarla məsuliyyət daşıyır.

Azərbaycan Respublikasının prokurorluq işçilərinin inzibati qaydada

həbs edilməsi, tutulması, cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi, həbsə alınması, mənzilində, nəqliyyat vasitəsində, iş yerində axtarış və şəxsi axtarış, telefon və digər vasitələrlə danışığına qulaq asmaq, cinayət başında yaxalanma halları istisna edilməklə, Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi sədrinin razılığı olmadan həyata keçirilə bilməz. Bu halda dərhal Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədrinə məlumat verilməklə müvafiq sənədlər təqdim edilir. O, razılıq vermədikdə tutulmuş, yaxud həbs olunan şəxs dərhal azad edilir. Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun toxunulmazlığına dair həmin hərəkətlər Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun razılığı olmadan həyata keçirilə bilməz.

Tutulmuş, həbsə alınan və ya məhkum olunan prokurorluq işçiləri digər şəxslərdən ayrı saxlanılır.

Prokurorluq işçisinin barəsində cinayət işini yalnız Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru başlayır və cinayət işi Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda istintaq edilir.

Prokurorluq işçisinin barəsində başlanmış cinayət işinin istintaqı müddətində yekun qərarı qəbul edilənədək prokurorluq işçisi müəyyən olunmuş qaydada Azərbaycan

Respublikasının Baş prokuroru tərəfindən vəzifəsindən kənarlaşdırılır. Vəzifədən kənarlaşdırılmış prokurorluq işçisi haqqında bəraət hökmü çıxarıldıqda və ya cinayət işinin icraatına bəraətverici əsaslarla xitam verildikdə onun səlahiyyətləri bərpa olunur.

Xidməti intizamı pozduğuna və vəzifələrini layiqincə icra etmədiyinə görə prokurorluq işçisinin barəsində aşağıdakı intizam tənbehlərindən biri tətbiq oluna bilər:

- irad tutma;

- töhmət;

- şiddətli töhmət;

- aşağı vəzifəyə keçirilmə;

- rütbənin aşağı salınması;

- vəzifədən azad etmə (bu halda prokurorluq işçisi üç ayadək müddətdə sərəncamda ola bilər və həmin müddət ərzində şəxsin prokurorluq orqanlarından xaric edilməsinə əsaslar olmazsa, o, prokurorluq orqanlarında işə təyin edilir);

- prokurorluq orqanlarından xaric etmə;

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada rütbədən məhrum edilməklə prokurorluq orqanlarından xaric etmə.

Prokurorluq işçisi intizam məsuliyyətinə cəlb edilərkən onun xidməti və şəxsi keyfiyyətləri, törədilən xətanın ağırlığı, törədilməsi şəraiti və digər hallar nəzərə alınır.

Xidməti intizamı pozduğuna görə prokurorluq işçisinin rütbəsi (III dərəcəli hüquqşünas, ədliyyə leytenantı istisna edilməklə) bir pillə aşağı salma bilər. Yuxarıda göstərilmiş intizam tənbehlərindən hər hansı biri tətbiq olunmadan yazılı və ya şifahi qaydada işçiyə xəbərdarlıq edilə bilər. Xəbərdarlıq intizam tənbehi sayılmır.

Prokurorluq işçisi "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" AR Qanununun 5.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş tələblərə əməl etmədikdə və ya həmin Qanunun 9-cu maddəsində göstərilən hüquqpozmaları törətdikdə (onlar inzibati və ya cinayət məsuliyyəti yaratmadıqda) intizam məsuliyyətinə cəlb olunur.

Həvəsləndirmə tədbirlərinin və intizam tənbehlərinin tətbiqi Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru tərəfindən həyata keçirilir.

Hərbi prokurorların və müstəntiqlərin həvəsləndirilməsi və intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsi "Prokurorluq haqqında" Qanunla, "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin İntizam Nizamnaməsi" ilə və digər qanunlarla tənzim olunur.

Prokurorluq işçisinin həvəsləndirilməsi və intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsi qaydaları

Həvəsləndirmə və intizam tənbehi tədbirlərinin tətbiqini həyata keçirən Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru bu məsələləri müəyyən həddə etməyi Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroruna, Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroruna, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi prokuroruna və Bakı şəhər prokuroruna tapşıra bilər.

Prokurorluq işçisinin həvəsləndirilməsi və intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsi barədə müvafiq prokuror öz səlahiyyəti daxilində vəsatət qaldıra bilər.

Həvəsləndirmə tədbiri əmrə rəsmiləşdirilir, əmək kitabçasına yazılır və işçinin işinə əlavə olunur. Əmr verildikdən sonra üç gün müddətində həmin şəxsə elan edilir.

İnzibati xəta törədilməsi zamanı o, müvafiq prokuror tərəfindən araşdırılır, onu törətmiş işçidən yazılı izahat alınır. Zərurət olduqda, prokuror xidməti yoxlama təyin

edir. İşçinin izahat verməkdən imtina etməsi rəsmiləşdirilir və bu intizam tənbehinin tətbiq edilməsinə mane olmur. İntizam tənbehi prokurorluq işçisi tərəfindən xidməti intizamın pozulduğu aşkar edildiyi gündən bir ay keçənədək verilə bilər. Prokurorluq işçisinin məzuniyyətdə, ezamiyyətdə və xəstə olduğu müddətdə barəsində xidməti yoxlama və cinayət işinin istintaqı aparıldığı vaxt həmin müddətə daxil edilmir.

İntizam xətası törədildiyi gündən bir il keçdikdə prokurorluq işçisinə intizam tənbehi verilə bilməz. Eyni bir xəstəyə görə prokurorluq işçisinə yalnız bir intizam tənbehi verilə bilər.

İrad tutma, töhmət və şiddətli töhmət intizam tənbehi verildiyi gündən 6 ay müddətində qüvvədə olur.

Prokurorluq işçisi verilmiş intizam tənbehindən nəticə çıxararaq nümunəvi davranarsa və xidməti vəzifələrini vicdanla yerinə yetirərsə, intizam tənbehi vaxtından əvvəl götürülə bilər. İntizam tənbehinin verilməsi və vaxtından əvvəl götürülməsi əmrə rəsmiləşdirilir və prokurorluq işçisinin şəxsi işinə əlavə olunur. Əmr verildikdən sonra 3 gün müddətində işçiyə elan olunur və əmrin surəti imza edilməklə ona təqdim edilir.

Prokurorluq işçisinə ezamiyyətdə, məzuniyyətdə və ya xəstə olduğu müddətdə intizam tənbehi tətbiq olunmur və bu müddət xidməti yoxlama aparılma müddətinə daxil edilmir. Prokurorluq işçisi xidməti intizamı pozduqda və intizam tənbehinin tətbiq olunmasına digər əsaslar olduqda, habelə işçi intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsi ilə razılaşmadıqda, xidməti yoxlama aparılır və bu yoxlamanın aparılması qaydası Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru tərəfindən müəyyən edilir.

Prokurorluq işçisi intizam tənbehi tətbiq edilməsi barədə əmrdən qanının vericilikdə müəyyən edilmiş qaydada müvafiq yuxarı prokurora və ya məhkəməyə şikayət verə bilər. Bu şikayətlərə yuxarı prokuror və ya məhkəmə tərəfindən bir ay müddətində baxılmalı və nəticəsi barədə ona əsaslandırılmış yazılı cavab verilməlidir.

Prokurorluq işçisi aşağıdakı əsaslar olduqda prokurorluqdan xaric edilir:

- altı aydan artıq müddətdə xəstəliyi ilə əlaqədar vəzifəsinin yerinə yetirilməsinin qeyri-mümkünlüyü barədə həkim rəyi olduqda;

- attestasiya komissiyasının qərarı ilə tutduğu vəzifəyə (peşəyə) uyğun olmadığı;

- xidməti və ya əmək intizamının 1 kobud, yaxud mütəmadi pozduqda;

- qanunvericilik, icra, məhkəmə hakimiyyəti, yerli özünüidarəetmə orqanlarına seçildikdə və ya təyin edildikdə;

- öz arzusu ilə işdən çıxma barədə yazılı ərizə verdikdə;

- cinayət törətdiyinə görə məhkəmənin ittiham hökmü qanuni qüvvəyə mindikdə və ya tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiqinə dair məhkəmənin qərarı olduqda, habelə haqqında cinayət işinin icraatına bəraətverici əsaslar olmadan xitam verildikdə;

- fəaliyyət qabiliyyətsizliyi və ya məhdud fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmə tərəfindən müəyyən edildikdə;

- "Prokurorluq haqqında" Qanunla prokuror və ya müstəntiq vəzifəsinə namizədlər üçün müəyyən edilmiş tələblərə uyğun gəlmədiyini aşkar olduqda;

- prokuror və ya müstəntiq vəzifəsi ilə bir araya sığmayan fəaliyyətlə məşğul olduqda və ya hərəkətə yol verdikdə.

Prokurorluq işçisi vəfat etdikdə, habelə məhkəmə tərəfindən xəbərsiz itkin düşmüş hesab edildikdə və ya ölmüş elan edildikdə onun adı prokurorluq işçilərinin siyahısından çıxarılır.

Prokurorluq işçisinin prokurorluqda qulluqda olmasının yaş həddi 60 yaşdır. Yaş həddi çatanadək prokurorluqda azı 25 il qulluq etmiş işçilər xidmət illərinə görə pensiya hüququna malikdirlər və öz xahişləri ilə onların qulluq keçməsinə xitam verilə bilər.

Prokurorluqda 25 il qulluq etmiş, həmin orqanda qulluğunu davam etdirən prokurorluq işçisinə aylıq əmək haqqı ilə yanaşı müvafiq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məbləğdə əmək pensiyası ödənilir.

Prokurorluq işçilərinin həyatı və sağlamlığı dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına onların beş illik əmək haqqı məbləğində sığorta edilir.

Prokurorluq işçiləri qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada xidməti silah saxlamaq, gəzdirmək və tətbiq etmək hüququna malikdirlər və onu "Xidməti və mülki silah haqqında" Qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada tətbiq edə bilərlər.

Prokurorluq işçilərinin rütbələri

Tutduqları vəzifəyə və prokurorluq orqanlarında iş stajına uyğun olaraq prokurorlar və prokurorluğun müstəntiqləri, o cümlədən hərbi prokurorlar və hərbi prokurorluğun müstəntiqləri üçün ali xüsusi, ali hərbi, xüsusi və hərbi rütbələr müəyyən edilir.

Ali xüsusi və ali hərbi rütbələr aşağıdakılardır:

- 1) Həqiqi dövlət ədliyyə müşaviri;
- 2) I dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri, Ədliyyə general-polkovniki;
- 3) II dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri, Ədliyyə general-leytenantı;
- 4) III dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri, Ədliyyə general-mayoru.

Xüsusi və hərbi rütbələr aşağıdakılardır:

- 1) Baş ədliyyə müşaviri, Ədliyyə polkovniki;
- 2) Ədliyyə müşaviri, Ədliyyə polkovnik-leytenantı (rütbədə olma müddəti - 5 il);
- 3) Kiçik ədliyyə müşaviri, Ədliyyə mayoru (rütbədə olma müddəti - 4 il);
- 4) I dərəcəli hüquqşünas, Ədliyyə kapitanı (rütbədə olma müddəti - 3 il);
- 5) II dərəcəli hüquqşünas, Ədliyyə baş leytenantı (rütbədə olma müddəti - 3 il);
- 6) III dərəcəli hüquqşünas, Ədliyyə leytenantı (rütbədə olma müddəti - 2 il).

Baş ədliyyə müşaviri, Ədliyyə polkovniki, ali xüsusi və ali hərbi rütbələrdə olma müddətləri müəyyən edilmir.

Hərbi Prokurorluq orqanları əməkdaşlarına hərbi rütbələr, o cümlədən ilk hərbi rütbələr müvafiq hərbi prokurorun təqdimatı əsasında hərbi qulluqçular üçün müəyyən edilmiş qaydada, Ədliyyə polkovnik-leytenantı və Ədliyyə polkovniki rütbələri isə Baş prokurorla razılaşdırılmaqla, Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru tərəfindən verilir.

Ali hərbi və ali xüsusi rütbələr Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 24-cü bəndinə əsasən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən verilir.

Hərbi prokurorluq orqanları zabitlərinin hərbi rütbələri digər prokurorluq orqanları işçilərinin müvafiq xüsusi rütbələrinə uyğundur.

Prokuror və prokurorluğun müstəntiqlərinin xüsusi rütbələri Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri hərbi qulluqçularının və Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi əməkdaşlarının qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müvafiq hərbi və xüsusi rütbələrinə bərabər tutulur.

İlk rütbə işçiyə stajorluq və sınaq keçmə müddətini müvəffəqiyyətlə başa vurduqdan sonra verilir. Prokurorluğa keçirilmə qaydasında işə qəbul olunmuş işçilərə rütbələr onlar attestasiyadan keçdikdən sonra verilir. Prokurorluq işçisinə növbəti rütbə verilərkən onun tutduğu vəzifəsi, iş stajı, axırıncı rütbədə olma müddəti və xasiyyətnamə nəzərə alınır.

Məhkəmələrdən, hüquq-mühafizə orqanlarından, habelə hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, qanunvericilik və ya təşkilati təminatı ilə bağlı vəzifələrdən prokurorluğa işə keçirilmiş şəxslərə rütbələr onların əvvəlki və hazırkı vəzifəsi, hərbi və ya xüsusi rütbəsi nəzərə alınaraq aqla verilir.

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru xidməti vəzifələrini nümunəvi icra etdiyinə və işindəki nailiyyətlərə görə işçilərə mükafatlandırma qaydasında nəzərdə tutulan müddət keçənədək vaxtından əvvəl növbəti və işçinin daşdığı rütbədən bir pillə yuxarı növbədənkənar rütbə verə bilər.

Suala nəticə olaraq onu da qeyd edirik ki,vaxtından əvvəl və növbədənkənar rütbənin verilməsinə işçinin prokurorluqda qulluq etdiyi müddətdə yalnız **iki dəfə** yol verilə bilər. Vəzifədə irəli çəkilərkən prokurorluq işçisinə növbəyə riayət edilmədən daşdığı rütbədən bir pillə yuxarı rütbə verilə bilər. Rütbədən məhrum edilmiş işçilər istisna olmaqla rütbəsi olan prokurorluq işçiləri həmin rütbəni ömürlük daşıyırlar.

Rütbələrə görə prokurorluq işçiləri vəzifə maaşına əlavə haqq alır və geyim forması ilə təmin olunurlar. Rütbəyə görə əlavə haqq pensiyaya çıxmış və rütbədən məhrum edilməmiş prokurorluq işçiləri üçün də saxlanılır.

Mövzunu bütünlükdə nəzərdən keçirsək görərik ki, məhkəmə hakimiyyəti sistemində daxil olan Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu vahid mərkəzləşdirilmiş orqan olmaqla geniş diapazonlu fəaliyyəti həyata keçirir. Məhkəmələrdə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinə kömək etməklə yanaşı, səlahiyyətlərinə aid olan işlər üzrə cinayət işlərinə başlayaraq istintaq aparır, eləcə də istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış orqanları tərəfindən qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edir.

Bu funksiyaların həyata keçirilməsi üçün prokurorluq orqanlarının əməkdaşlarına geniş hüquqlar verilməklə yanaşı, onların vəzifəyə təyin edilmələri üçün yüksək tələblər qoyulmuşdur.

Prokurorluğun fəaliyyətinin yalnız Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunları ilə nizamlanması onun ciddi bir hüquq-mühafizə orqanı olmasına dəlalət edir.

Bu mövzunun öyrənilməsi sizə, prokurorluq orqanları haqqında geniş təsəvvür yaratmaqla yanaşı, bu orqanların digər hüquq-mühafizə orqanları, birinci növbədə ədalət mühakiməsini həyata keçirən məhkəmə orqanları və cinayətkarlıqla mübarizədə aparıcı rol oynayan daxili işlər orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətini öyrənməyə istiqamət verəcəkdir.

Bundan əlavə, siz gələcəkdə “İnzibati hüquq”, “Daxili İşlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti”, “Mülki proses”, “Cinayət prosesi”, “Cəza-icra hüququ” və “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti” fənlərini öyrənərkən, qanunçuluğa əməl ediməsi məsələlərinin dərinədən öyrənilməsi üçün bu mövzunun mənimsənilməsi böyük rol oynayacaqdır.